

TÉL.

BRANKO ČOPIĆ

Az első hó. Selymesen és részegen himbálózik a levegőben a sűrű, fehér hófüggöny és teríti leplevel a dermedt tájékat. A rajokban ejtőernyőző pelyhek homályba vonták és leszűkítették a látóhatárt, beleivódtak minden hangba, s most a fülekben szüntelenül a fehér, téli csönd döngicsél, az embernek kedve támad, hogy mindenféle zöldeket beszéljen vagy összevissza ordibáljon. Föltámad a nehéz föld, és nyugalmas méltósággal hajózik a ködben.

Margita egymagában üldögél kicsiny szobája ablakánál. Az üvegen keresztül csak az országút egy már megfehéredett és sima darabját látja; azon túl a gyümölcsös fái homálylanak elmosódottan, mintegy az ámos messzeségbe enyésznek. Arcát a hideg, sima üvegre szorítva, Margita hosszan elmereng, mint aki várja, hogy legalább valami mozduljon a havas, halotti pusztaságban. Amikor pedig odakint semmi sem váltja fel az egykedvű mozdulatlanságot, s a szem belefárad a szállongó hópelyhek monotóniájába, a lány, felsóhajtva, egy pillanatra lehunyja a szemét, és elfordul az ablaktól. Most a szoba belseje tárul elébe a kopott fabútor téliesen ölmos fényével. Harsogó, vidám színeivel az ágyterítő még a nyárra emlékeztet, de hiába, nem tud örömet varázsolni a csendes lányszobába. Margita mindannyiszor, amikor elfordul az ablaktól és körülkordozza tekintetét a szobán, mintha álmából ébredne. A kinti világ adta egy fáradt, téli álom és köd; sehol semmi, csak ez a hallgatag szobája meg a szomorúság, amely lassan, súlyosdadan emelkedik a torka felé, és megöli az öröm utolsó szikráját is. Legalább alaposan kibőghetné magát.

Ilyen sivár és szomorú egy szegény lány vasárnapja.

Reggel óta havazik; s dél van már, mégsem sötétlik lábnyom az

országúton. A széles kocsit egyszerűen mintha eltűnt volna titokzatos kanyarulataival, amelyek mindig valami rendkívülivel, csodással kecsegtettek. A környező hegyek, amelyek tegnapig még szürkén komorkodtak, hangtalanul süppednek a fehér pusztaságba, akárcsak a már régóta ködsipkás, távoli hegység is. Ez a lengeteg havas csönd egybemossa a tárgyakat, eseményeket, embereket. Végül is a hópehely örökös, nesztelen pilinkézésébe torkollik ezen a világon minden. A néptelen havas messzeségbe révült lány felrebben merengéséből, s csak egy erőfeszítéssel tudja összeszedni gondolatait.

— Tegnap szombat volt... Szombat... A patakra tereltem a jószágot, s két legény kiabált nekem valamit az erdő széléről, és nevetgélt... A szemtelenjei, isten tudja, miként beszéltek... Holnap pedig megint hétfő lesz; malacot vágunk... Igen, malacot vágunk, mert már télbe fordul az idő...

Ez a két esemény, az egyik, amely elmúlt, s a másik, amelyik még várat magára, csupán ez magasodik ki a havas nirvánából, és tanúsítja, hogy van még itt élet, s hogy őt, édesanyjának már régen eladósorba került, egyetlen lányát, Margita Maričičnak hívják. Mégsem álom tehát mindez.

Vidám lármával két gyerek szaladt ki az országútra, bátyjának a gyerekei, két nyugtalan folt a havon, és az út túlsó felén, a cseresznyefa alatt, nekiálltak „vasat” állítani a madaraknak. Nagy szuszogva munkálkodnak, majd amikor elszelnek, vissza a házba, egymást keresztező és a sűrű hóföregtetegben bájosan esetlen, apró nyuszinyomok maradnak utánuk. A behavazott fa tövében ott lapul a csapda. A csalétek egy fél cső aranysárga kukorica. Magára hagyottan kiabál és csalogatja a verebeket meg a cinkéket.

A gyerekek ügyeskedése Margitát is elszórakoztatta egy darabig, majd azután akaratlanul az útkereszteződés felé siklott a tekintete. Kendszerint itt verődnek össze az alvégi legények, s innen indulnak pitvarolni.

S már dél is elmúlt, egykettőre vége a rövid téli napnak, és hozzá senki sem tér be. Az országútnak az a leágazása, amelyik az útkereszteződéstől a házukhoz vezet, néptelen, és be van havazva. Hát, feléje se néz senki...

*Az én ökröm jól búzza a kocsit,
Jó az asszony, ha verik egy kicsit...*

A lány reszketve felegyenesedik, s a csukott ablak mögött fülel. A dal a sarok felől hallatszik; meglehet, errefelé tartanak.

De nem. A nótázás mindinkább távolodik, és elvész a messzeségben, mintha lassan bár, de kérlelhetetlenül elnyelte volna a fehér, téli csend. A lány végül már csak a saját nyugtalan szívverését hallja.

— Elmentek.

— Elmentek — ismételte meg leejtett karokkal és takarodót fújva. A szíve most pici, vergődő húsdarab, s ő annyira tehetetlen ebben a szomorú magányában.

A vas körül kíváncsi madarak sürgölődnek, s egy fokkal mindjárt vidámabbra fordul a világ.

A cseresznyefa tövében a csapóvas hirtelen nagyot ugrott, és elfordult. A madársereglet szétrebbent. Margita gyerekes izgalommal tapadt az ablakhoz. A csapda vasában kisebbfajta szürke madár, talán veréb vagy izgó-mozgó cinke verdesett szárnyával, de nem sokáig.

A gyerekek már megfélekedtek a csapdáról, visítózásuk valahonnan a gyümölcsös végéből hallatszott. Margita, felsőkabát nélkül, kirohant a házból, odafutott a cseresznyefához, s a csapóvas fölé hajolt, amely belefordult a hóba. Egy kinyúlt cinke hevert benne. Nem élt már.

Újból sűrűn havazni kezdett, a könnyesen öltözött lány pedig ott állt a cseresznyefa mellett a kimúlt madárral a kezében. Azzal a titkos reménnyel futott ide, hogy megfogja és megtartja magának a fürge kis jószágot, hogy aztán odabent, a szobában, majd titkon az arcához szorítja a meleg tollpamatot. Ha a madár ott lenne a szobában, talán elfoszlana az a rideg, süket csend, s újból visszatérne gyerekkorának tele, a szánkázás, a verebek, a gyümölcsösben ritkán megszólaló szajkómadarak és a farkasokról szóló, esti rémesék tele...

A madár, görcsbe szorítva kis karmocskáit, megmeredt, és mint ha mind nagyobb súllyal nehezedne a lány tenyerére. Margita, kelleltenül, a hóba ejtette, majd amikor érezte, hogy a vállán olvad, megborzongott a hidegtől, s báván, szomorúság nélkül, visszafordult a házba...

A hallgatag ég meg a végtelen föld fenséges nyugalmában, miközben ez a vén golyóbis részegen dülöngélt a láthatatlan csillagok út-

ján, a hó leterítette leplével a hegyeket, a háztetőket, a fákat és a gyerekek elmés csapdáját, amelyet ottfelejtettek az út mellett.

A két madarász valahol a kertben hangolt. Valahányszor felcsilingelt a nevetésük, úgy tetszett, szaporábban és vidámabban esik a hó.

BORBÉLY János fordítása